

تأثیر حاکمیت شرکتی بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

ابراهیم عنایت پور شیاده^{۱*}

احد اسدی فر^۲

جواد درخشان^۳

مجتبی ابراهیمی سریوده^۴

مهدی قلی پور پاشا^۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۱/۲۹ تاریخ چاپ: ۱۳۹۸/۱۱/۳۰

چکیده

کیفیت سود از جمله اطلاعاتی است که بر تصمیم‌گیری ذینفعان در شرکت، تأثیر می‌گذارد. برای تجزیه و تحلیل کیفیت سود افشاشده توسط شرکت، شناخت عوامل تعیین‌کننده سود حائز اهمیت است. هدف این پژوهش بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ می‌باشد. این تحقیق از نوع همبستگی پس رویدادی است و در حوزه تحقیقات اثباتی حسابداری محسوب می‌شود. از سوی دیگر به دلیل اینکه این تحقیق می‌تواند در فرایند استفاده از اطلاعات حسابداری کاربرد داشته باشد، نوعی تحقیق کاربردی محسوب می‌شود. جامعه آماری این پژوهش با در نظر گرفتن محدودیت‌های تحقیق، تعداد ۱۱۴ شرکت طی ۷ سال در نظر گرفته شده است. مؤلفه‌های حاکمیت شرکتی در این پژوهش، مالکیت مدیریتی، استقلال هیئت‌مدیره و استقلال کمیته حسابرسی می‌باشد. برای محاسبه محافظه کاری، از مدل جیولی و هاین استفاده شده است. کیفیت سود از طریق نسبت سود حسابداری به ارزش بازار شرکت محاسبه گردید. جهت بررسی فرضیات پژوهش، از روش آماری مبتنی بر رگرسیون چند متغیره و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار ۱۰ Eviews استفاده شده است. طبق نتایج حاصل از فرضیه‌های پژوهش، بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. مالکیت مدیریتی تأثیر معناداری بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود ندارد، ولی استقلال هیئت‌مدیره و استقلال کمیته حسابرسی تأثیر معناداری بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود دارند.

واژگان کلیدی

حاکمیت شرکتی، محافظه کاری حسابداری، کیفیت سود

^۱ کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائمشهر (نویسنده مسئول و عهده دار مکاتبات: E.Enayatpour@yahoo.com)

^۲ دانشجوی دکتری حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد دماوند (Ahadasdifar@yahoo.com)

^۳ کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی پرندک، تهران (Javad.derakhshan1362@gmail.com)

^۴ کارشناسی ارشد مدیریت مالی، موسسه آموزش عالی فروردین، قائمشهر (Mojtaba.Ebrahimisarivdeh@gmail.com)

^۵ کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی علوم و تحقیقات، واحد گلستان (Hesampasha1390@gmail.com)

۱. مقدمه

سود به عنوان یکی از مهمترین اطلاعات موثر در تصمیم گیری ذینفعان، شناخته می‌شود. اهمیت سودهای گزارش شده در صورت‌های مالی شرکت‌ها، موجب می‌گردد تا مدیران، صورتهای مالی را به طور ایده‌آل برای افراد درون سازمانی و برون سازمانی تهیه نمایند. این موضوع موجب بروز پدیده عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه نمایندگی می‌شود. باسو^۱ (۲۰۰۹)، محافظه‌کاری را گرایش حسابداری به الزام درجه بالاتری از تأییدپذیری برای شناسایی اخبار خوب (سود) در مقایسه با میزان تأیید پذیری لازم برای شناسایی اخبار بد (زیان) می‌داند. شرکت‌های دارای حاکمیت شرکتی موثر، از محافظه‌کاری برای محافظت از سرمایه‌گذاران و سهامداران با تهیه اطلاعات در خصوص اخبار بد در زمان مناسب استفاده می‌کنند (لارا و دیگران^۲، ۲۰۰۹). انتظار می‌رود در شرکت‌هایی که حاکمیت شرکتی موثر برقرار است، بتوانند اطلاعات مرتبط با سود شرکت به صورت دقیق، به موقع و مربوط ارائه دهند تا این اطلاعات با قابلیت اتکای بیشتری در اختیار سهامداران قرار گیرد. در حالت کلی مکانیسم‌های حاکمیت شرکتی به دو گروه تقسیم می‌شود. اول مکانیسم‌های داخلی که از ساختار مالکیت و مدیریت تشکیل شده است. دوم مکانیسم‌های خارجی که مخصوص هر شرکت است که مربوط به قوانین حاکم بر بازار است. پژوهش حاضر، مکانیسم‌های داخلی حاکمیت شرکتی را به عنوان یک عامل تعدیل‌گر، بررسی خواهد کرد. علت اینکه در این پژوهش از مالکیت مدیریتی به عنوان ساختار مالکیت استفاده شده، این است که شدت نفوذ مدیریت بر سهامداران به میزان کنترل آنها بستگی دارد. برای ساختار هیئت‌مدیره نیز از میزان استقلال آن استفاده شده است. از جمله عوامل مختلفی که می‌تواند شرکت‌ها را به ایجاد مدیریت موثر تشویق کند، مدیران مستقل و کمیته‌های حسابرسی هستند که بر رفتار اعضای هیئت‌مدیره شرکت‌ها، تأثیر می‌گذارند که از جمله آن اعمال سیاست‌های محافظه‌کاری می‌باشد. محافظه‌کاری حسابداری تأثیر معناداری بر کیفیت سود دارد (ورونیکا^۳، ۲۰۱۳). اعضای مستقل هیئت‌مدیره، تأثیر مثبتی بر کیفیت سود دارند (ریسواندی^۴، ۲۰۱۳). مالکیت مدیریتی تأثیر مثبتی بر کیفیت سود دارد (مویده^۵، ۲۰۰۹). فایبانی^۶ (۲۰۱۲)، دریافت که مالکیت مدیریتی تأثیر مثبتی بر کیفیت سود دارد. همچنین ورونیکا (۲۰۱۳) دریافت که مالکیت مدیریتی تأثیر منفی بر کیفیت سود دارد.

با توجه به نتایج مختلف در خصوص تأثیر محافظه‌کاری بر کیفیت سود در پژوهش‌های پیشین، تحقیقات بیشتری ضروری به نظر می‌رسد. هدف این پژوهش بررسی رابطه بین محافظه‌کاری و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. همچنین اثر تعدیل‌کننده مالکیت مدیریتی، استقلال هیئت‌مدیره و کمیته حسابرسی را به عنوان مؤلفه‌های حاکمیت شرکتی بر این رابطه مورد بررسی قرار می‌دهد.

۲. مبانی نظری و ادبیات پژوهش

جنسن و مک‌لینگ^۷ (۱۹۷۶) بیان کردند که مالکیت مدیریتی هزینه‌های نمایندگی را کاهش می‌دهد؛ زیرا سهام بیشتر در اختیار مدیریت باعث می‌شود آنها انگیزه بیشتری برای افزایش ارزش سهام شرکت داشته باشند. بر اساس نظریه نمایندگی،

¹ Basu

² Lara et al

³ Veronica

⁴ Riswandi

⁵ Muid

⁶ Febiani

⁷ Jensen & Meckling

مالکیت بیشتر توسط مدیران شرکت (هیئت مدیره و دیگر مدیران شرکت)، موجب همسوئی بیشتر اهداف مدیریت و سهامداران می شود. با این حال مالک به عنوان یک مدیر داخلی می تواند از حق رای خود به عنوان ضربه زدن به شرکت استفاده کند. در زمینه مالکیت مدیریتی و محافظه کاری، دو دیدگاه متفاوت وجود دارد. اول اینکه مالکیت مدیریتی می تواند به عنوان یک عنصر نظارتی در روند گزارشگری مالی و یک عامل محرک جهت سلب مالکیت از سهامداران اقلیت باشد. اگر مالکیت مدیریتی به وظایف نظارتی خود به درستی عمل کند، به اطلاعات مالی با کیفیت نیاز دارد؛ بنابراین به گزارش هائی با محافظه کاری بالا نیاز دارد؛ اما اگر مالکیت آنها در جهت سلب مالکیت از سهامداران اقلیت باشد، آنها تمایل بیشتری به استفاده از استراتژی جسورانه تر دارند. لافوند و رویچودهوری^۸ (۲۰۰۷)، بیان کردند که محافظه کاری در گزارشگری مالی یکی از مکانیسم های مقابله با مشکلات مربوط به مسئله نمایندگی در زمان جدائی مالکیت از مدیریت می باشد. فرض آنها، این بود که کاهش مالکیت مدیریتی، موجب بروز و افزایش هزینه نمایندگی خواهد شد؛ بنابراین تقاضا برای گزارش های محافظه کارانه افزایش می یابد. بر این اساس، آنها رابطه منفی بین مالکیت مدیریتی و محافظه کاری یافتند. در آن پژوهش از محافظه کاری به عنوان معیاری جهت اندازه گیری عدم تقارن اطلاعاتی جهت شناسائی سود و زیان استفاده شد. نظریه علامت دهی بیان می کند که علائمی توسط مدیران مبنی بر کاهش عدم تقارن اطلاعاتی داده می شود. مدیران از طریق گزارش مالی، اطلاعاتی را ارائه می کنند که بیانگر اعمال سیاست های محافظه کارانه در تهیه اطلاعات مالی و نشان دهنده کیفیت بالای سود می باشد. اصل محافظه کاری مانع از مبالغه شرکت ها در ارائه سود می باشد و به استفاده کنندگان از صورت های مالی در کسب سود مطمئن، کمک می کند. در عمل مدیریت با محاسبه زیاد هزینه ها، سیاست محافظه کارانه را اعمال می کند که این موضوع موجب درآمد دائمی خواهد شد و این بدان معناست که تأثیر موقت کاهش سود در آینده، نتیجه عکس خواهد داشت. واتس^۹ (۲۰۰۲)، بیان نمود که کاهش سیستماتیک ارزش دارائی ها، نشانه ای از محافظه کاری است؛ بنابراین می توان گفت که محافظه کاری حسابداری باعث کسب سود با کیفیت می شود؛ زیرا این اصل مانع از این می شود که شرکت به افشای سود بیشتر پردازند و همچنین به استفاده کنندگان صورت های مالی نیز از طریق ارائه مناسب دارائی ها، کمک می کند.

۱-۲. رابطه بین محافظه کاری و کیفیت سود

محافظه کاری یکی از اصول مهم حسابداری است. محافظه کاری حسابداری نگرشی است که هنگام مواجه شدن حسابداران در زمان تهیه صورت های مالی، در برخورد با یک یا چند گزینه مورد استفاده قرار می دهند. در صورتیکه بیش از یک گزینه در دسترس باشد، محافظه کاری اشاره به گزینه ای دارد که مانع از افشای بیش از حد سود و دارائی می گردد. اصل حسابداری به نفع سهامداران است و تمایل به محافظت سهامداران در برابر اشتباهات ناشی از سرمایه گذاری نادرست و تجزیه و تحلیل اطلاعات مرتبط با سود شرکت دارد (توونتینا و ویراما^{۱۰}، ۲۰۱۱). هنگام برخورد با سود مدیران شرکت ها تمایل به استفاده از حسابداری غیر محافظه کارانه (جسورانه) دارند، به این دلیل که محافظه کاری حسابداری قادر به محدود نمودن اقدامات فرصت طلبانه مدیران است. بر اساس پژوهش کاظمی و همکاران^{۱۱} (۲۰۱۱)، محافظه کاری به عنوان یک مزیت در نظر گرفته شده است، زیرا قادر است دیدگاه خوشبینانه مدیران را تعدیل و از نگرش هائی که تمایل

⁸ Lafond & Roychoedhury

⁹ Watts

¹⁰ Tuwentina & Wirama

¹¹ Kazemi et al

به زیاده روی در صورت های مالی دارند، ممانعت کند؛ بنابراین اگر مدیریت بر اساس کیفیت سود انجام شود، محافظه کاری حسابداری مانع از اعمال مدیریت سود توسط مدیران خواهد شد. این امر موجب می گردد تا مدیران تمایل کمتری به محافظه کاری و بیشتر، تمایل به گزارش سود بیشتر دارند. به این دلیل که از طریق سرمایه گذاری، درآمد عاید سرمایه گذاران می گردد. با توجه به موارد پیش گفته، انتظار می رود محافظه کاری تأثیر مثبتی بر کیفیت سود دارد، زیرا به حمایت از سرمایه گذاران در جهت حفظ منافع آنها در برابر اشتباهات ناشی از سرمایه گذاری و تجزیه و تحلیل نادرست اطلاعات می پردازد.

۲-۲. تأثیر مالکیت مدیریتی بر رابطه بین محافظه کاری و کیفیت سود

اجرای مناسب حاکمیت شرکتی توسط همه افراد در شرکت انجام می شود. عملکرد هیئت مدیره توسط حاکمیت شرکتی نظارت می شود. شرکت هائی که حاکمیت شرکتی خوب دارند، از محافظه کاری حسابداری برای محافظت از سرمایه گذاران بوسیله تهیه اخبار بد در زمان مناسب استفاده می کنند (لارا و همکاران^{۱۲}، ۲۰۰۹). حاکمیت شرکتی مکانیسمی است که می تواند رفتار ذینفعان را کنترل کند؛ بنابراین حاکمیت شرکتی می تواند بر انتخاب روش اجرای اصول حسابداری در ارتباط با اصل محافظه کاری موثر باشد (فالا^{۱۳}، ۲۰۰۶). مالکیت مدیریتی بیشتر سهامداران در شرکت باعث تشویق مدیران به انتخاب روش محافظه کاری حسابداری می شود. داشتن احساس مدیریت نسبت به شرکت باعث می شود مدیر فقط به پاداش حاصل از کسب سود فکر نکند، بلکه به توسعه و تداوم فعالیت نیز بیندیشد. مالکیت مدیریتی بیشتر نماینده درصد مالکیت در شرکت است و مدیران نیز بر روی درصد مالکیت متمرکز هستند؛ بنابراین خط و مشی آنها بر مبنای محافظه کاری است. هر چه درصد مالکیت مدیریتی بیشتر باشد، مدیر عامل بیشتر نگران درصد مالکیت خواهد بود و سیاست محافظه کاری در پیش خواهد گرفت. بر عکس زمانی که درصد مالکیت مدیریتی کم باشد، مدیران تمایل کمتری به محافظه کاری دارند و بیشتر به گزارش سود بیشتر دارند، زیرا این موضوع باعث کسب درآمد بیشتری برای مدیران از طریق حضور در هیئت مدیره شده و این موضوعی است که مدیران را به کسب سود بیشتر سوق می دهد.

۳-۲. تأثیر استقلال هیئت مدیره بر رابطه بین محافظه کاری و کیفیت سود

اعضای مستقل هیئت مدیره به مدیران شرکت و سایر اعضای هیئت مدیره وابسته نیستند. علاوه بر این شرکت به سهامداران کنترلی نیز ندارد و روابط تجاری با شرکت ندارد و می تواند با توانائی ها و استقلال خود، بر عملکرد شرکت تأثیر بگذارد. یکی از کارکردهای مدیران مستقل، نظارت بر عملکرد شرکت است. (واردانی^{۱۴}، ۲۰۰۸) بیان کرد هر چه استقلال هیئت مدیره بیشتر باشد، محافظه کاری حسابداری نیز بر اساس اندازه بازار اندازه گیری می شود. تعداد اعضای مستقل هیئت مدیره، قدرت هیئت مدیره را نشان می دهد، زیرا نیاز به اطلاعات مالی با کیفیت بیشتر حس می شود. اگر درصد اعضای مستقل هیئت مدیره کاهش پیدا کند، مدیران شرکت، بیشتر به استفاده از سیاست های جسورانه تمایل پیدا نموده و کمتر به سیاست های محافظه کارانه روی می آورند (احمد و دلمن^{۱۵}، ۲۰۰۷). این بدان معناست که درصد بیشتر اعضای مستقل هیئت مدیره، باعث افزایش سطح محافظه کاری شده و یا اینکه تمایل کمتری به گزارش سود دارند.

¹² Lara et al

¹³ Fala

¹⁴ Wardhani

¹⁵ Ahmed & Duellman

۲-۴. تأثیر استقلال کمیته حسابرسی بر رابطه بین محافظه کاری و کیفیت سود

کمیته حسابرسی در اجرای حاکمیت شرکتی در خصوص وظایفی همچون: برنامه ریزی جهت انجام حسابرسی داخلی و مستقل و گزارش نتایج آنها، به هیئت مدیره کمک می کند. با نظارت کمیته حسابرسی، انتظار می رود تخلفات مدیریت به حداقل رسیده و مدیریت سود کمتری اتفاق بیفتد (آنگیت و شودیک^{۱۶}، ۲۰۱۴). کمیته حسابرسی یک از مؤلفه های حاکمیت شرکتی خوب است که انتظار می رود از روند رو به رشد سهل انگاری مدیریت و رسوایی های مالی هیئت مدیره، جلوگیری کند. مدیریت همواره در تلاش برای دستکاری داده های حسابداری نیست؛ اما به احتمال زیاد بدنبال انتخاب روش های حسابداری محافظه کارانه است تا در آمدی کسب کند که از دیدگاه حسابداری مجاز باشد. هر چه تعداد اعضای مستقل کمیته حسابرسی در شرکت بیشتر باشد، خطاها و اشتباهات صورت های مالی کمتر خواهد بود. این موضوع نشان می دهد با افزایش اعضای مستقل کمیته حسابرسی، سطح محافظه کاری افزایش یافته و به گزارش سود کمتر تمایل پیدا می شود.

۲-۵. پیشینه پژوهش

اوتومو و همکاران^{۱۷} (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی تأثیر مالکیت مدیریتی بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار اندونزی طی سال های ۲۰۱۶ - ۲۰۱۴ پرداختند. برای آزمون فرضیه ها از رگرسیون چند متغیره استفاده نمودند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که محافظه کاری حسابداری تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت سود دارد. مالکیت مدیریتی به عنوان متغیر تعدیل گر تأثیر معناداری بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود دارد. همچنین استقلال کمیته حسابرسی و استقلال هیئت مدیره بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود، تأثیر معناداری ندارد.

ماشوکا و ابوهوموس^{۱۸} (۲۰۱۸) در پژوهش انجام شده در بورس اوراق بهادار اردن مبنی بر بررسی اثر محافظه کاری بر کیفیت سود، به این نتیجه رسیدند که با افزایش سطوح سرمایه گذاری و نسبت مالکیت نهادی، بر میزان محافظه کاری افزوده می شود و کیفیت سود به همان نسبت کاهش می یابد.

لای ایمو و تانزانیا^{۱۹} (۲۰۱۴) در بررسی انجام شده در بازار سرمایه هند مبنی بر اثر محافظه کاری شرطی بر کیفیت سود، به این نتیجه رسیدند که محافظه کاری فاقد هر گونه اثر بر کیفیت سود است؛ اما بر قیمت بازار سهام تأثیر گذار است.

طارق و راشا^{۲۰} (۲۰۱۱) اثر محافظه کاری مشروط و غیر مشروط بر کیفیت سود و قیمت سهام را در شرکتهای مصر مورد آزمون قرار دادند. آنان مدل باسو را با افزودن دو متغیر بسط دادند و با استفاده از رگرسیون چند متغیره به تجزیه و تحلیل داده های ۳۰ شرکت طی سالهای ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۹ پرداختند. نتایج نشان داد که محافظه کاری مشروط به صورت منفی بر کیفیت سود و قیمت سهام شرکتهای مصری اثر می گذارد و محافظه کاری غیر مشروط بر کیفیت سود اثر نمی گذارد اما ارتباط منفی با قیمت سهام شرکتهای مصری دارد.

مشکی و محمدی (۱۳۹۸) در تحقیق خود، اثر محافظه کاری مشروط بر کیفیت سود مبتنی بر مرتبط بودن با ارزش را مورد بررسی قرار دادند. برای آزمون فرضیه ها، از اطلاعات ۴۹۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار در طی

¹⁶ Anggit & Shodiq

¹⁷ Utomo et al

¹⁸ Mashoka & Abuhommous

¹⁹ Lyimo & Tanzania

²⁰ Tariq & Rasha

سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ استفاده شد و متغیرهای پژوهش با استفاده از داده‌های تابلویی و رگرسیون چند متغیره تجزیه و تحلیل شدند. یافته‌ها حاکی از وجود رابطه منفی و معنی‌دار بین محافظه‌کاری شرطی و ضریب واکنش سود است. همچنین نتایج نشان می‌دهند بین محافظه‌کاری شرطی و مرتبط بودن با ارزش بازار رابطه منفی وجود دارد؛ اما این رابطه صرفاً در سطح اطمینان ۹۰ درصد معنی‌دار است. بر اساس این، نتایج آزمون فرضیه‌ها منطبق با این دیدگاه اند که محافظه‌کاری باعث کاهش کیفیت گزارشگری مالی می‌شود.

خدادادی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود به بررسی تأثیر استقلال هیات مدیره بر رابطه بین محافظه‌کاری حسابداری و هزینه‌های تحقیق و توسعه در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۵ با استفاده از اطلاعات ۱۶۰ شرکت پرداختند. نتایج نشان داد که استقلال هیات مدیره و هزینه‌های تحقیق و توسعه (نوآوری) بر حسابداری محافظه کارانه تأثیر معنادار داشته و همچنین استقلال هیات مدیره بر رابطه بین هزینه‌های تحقیق و توسعه (نوآوری) و حسابداری محافظه کارانه اثر تعدیل‌کنندگی داشته و باعث افزایش رابطه بین آنها می‌شود.

حسینی (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی شناخت تأثیر نسبت استقلال هیات مدیره بر کیفیت سود در شرکتهای پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت و تعداد ۲۷۲ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۳ بررسی شده است. جهت آزمون فرضیه‌ها از مدل رگرسیون چند متغیره و داده‌های تابلویی استفاده شده است. یافته‌ها بیانگر این است استقلال هیات مدیره بر کیفیت سود تأثیر مثبت دارد. همچنین براساس نتایج تحقیق، جریان نقدی و اهرم مالی با کیفیت سود رابطه مستقیم و اندازه شرکت با کیفیت سود رابطه معنادار و معکوس دارد.

مرادی و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیقی رابطه بین تخصص مالی کمیته حسابرسی و محافظه‌کاری سود را بررسی نمودند. نمونه آماری پژوهش شامل ۱۰۱ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران برای یک دوره دوساله از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۳ بوده است. نتایج آزمون فرضیه‌ها بر اساس مدل محافظه‌کاری سود باسو نشان می‌دهد که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی تأثیر معناداری بر محافظه‌کاری سود ندارد؛ درحالی‌که تأثیر تخصص حسابداری اعضای کمیته حسابرسی و تخصص غیر حسابداری اعضای کمیته حسابرسی بر محافظه‌کاری سود مثبت و معنادار است. همچنین نتایج آزمون فرضیه‌ها بر اساس مدل محافظه‌کاری سود شیواکومار نشان داد که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی، تخصص حسابداری اعضای کمیته حسابرسی و تخصص غیر حسابداری اعضای کمیته حسابرسی تأثیر معناداری بر محافظه‌کاری سود ندارند.

محمودی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهش خود تأثیر محافظه‌کاری مشروط و غیرمشروط بر کیفیت سود با استفاده از مدل باسو، بال و شیواکومار را مورد آزمون قرار دادند. نمونه مورد بررسی شامل ۶۵ شرکت می‌باشد که در فاصله زمانی ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۱ مورد مطالعه قرار گرفتند. در این پژوهش به منظور اندازه‌گیری محافظه‌کاری از دو مدل باسو (۱۹۹۷) و بال و شیواکومار (۲۰۰۵) استفاده شده است. نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان داد که بین محافظه‌کاری مشروط و غیرمشروط با کیفیت سود در مدل باسو هیچ ارتباط معناداری وجود ندارد، اما طبق مدل بال و شیواکومار بین محافظه‌کاری مشروط و غیرمشروط با کیفیت سود رابطه منفی معنادار مشاهده شده است.

۳. روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق به بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر رابطه بین محافظه‌کاری حسابداری و کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از معادلات رگرسیون می‌پردازد. لذا تحقیق از نوع همبستگی پس رویدادی است

و در حوزه تحقیقات اثباتی حسابداری محسوب می شود. از سوی دیگر به دلیل اینکه این تحقیق می تواند در فرایند استفاده از اطلاعات حسابداری کاربرد داشته باشد، بنابر این نوعی تحقیق کاربردی محسوب می شود.

۳-۱. فرضیه های پژوهش

بر اساس مبانی نظری و پیشینه ذکر شده فرضیه های پژوهش به شرح زیر بیان می شود:

فرضیه اول: بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: مالکیت مدیریتی بر رابطه بین محافظه کاری و کیفیت سود، تأثیر معناداری دارد.

فرضیه سوم: استقلال هیئت مدیره بر رابطه بین محافظه کاری و کیفیت سود، تأثیر معناداری دارد.

فرضیه چهارم: استقلال کمیته حسابرسی بر رابطه بین محافظه کاری و کیفیت سود، تأثیر معناداری دارد.

۳-۲. جامعه آماری و روش نمونه گیری

جامعه آماری این پژوهش، شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۶ می باشد. ابتدا باید بررسی شود که اطلاعات این شرکت ها تا چه حد در دسترس می باشد. پس از بررسی های بعمل آمده در مورد انتخاب نمونه، تعداد ۱۱۴ شرکت به عنوان نمونه انتخاب گردید. در این پژوهش، برای تعیین نمونه آماری، از روش حذفی سیستماتیک که در اغلب تحقیق های حسابداری و مدیریت مالی مرسوم است استفاده شده است. شرکت های نمونه بر اساس شرایط زیر انتخاب گردیدند:

- ✓ شرکت ها جزو منابع سرمایه گذاری، واسطه گری های مالی، بانک ها، نهاده های پولی و... (شرکت های مالی) نباشند و اطلاعات مالی آنها در دسترس باشد.
- ✓ جهت دستیابی به ویژگی قابلیت مقایسه شرکت ها دارای سال مالی منتهی به پایان اسفند ماه باشند.
- ✓ سال مالی خود را طی دوره مورد رسیدگی تغییر نداده باشند.
- ✓ شرکت ها فاقد وقفه معاملاتی بیش از ۳ ماه باشند. لازم به ذکر است که این توقف شامل توقف های عادی مرتبط با برگزاری مجامع سالانه و مجامع فوق العاده شرکت نمی شود.
- ✓ شرکت ها تا قبل از سال ۱۳۹۰ در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده باشند.

۳-۳. ابزار و روش های آماری

داده های مورد نیاز جهت محاسبه متغیرهای پژوهش، از اطلاعات صورتهای مالی شرکت ها استخراج شده است. پس از جمع آوری داده هایی که برای انجام تحقیق مورد نیاز است، انتخاب ابزاری مناسب به منظور محاسبه و تجزیه و تحلیل اطلاعات مربوط به متغیرها اهمیت خاصی دارد. به منظور انجام محاسبات و آماده نمودن داده ها به اطلاعات مورد نیاز تحقیق و همچنین تجزیه و تحلیل آن ها، از نرم افزارهای Excel ۲۰۱۳ استفاده شده است. یکی از مواردی که بایستی در مورد جمع آوری داده ها به آن توجه کرد، روایی ابزارهای گردآوری داده ها است. منظور از روایی ابزار گردآوری داده ها این است که ابزارها بتوانند واقعیت ها را به خوبی نشان دهد. از آنجا که ابزار گردآوری داده ها در این پژوهش، بانک های اطلاعاتی تهیه شده توسط سازمان بورس و اوراق بهادار است؛ لذا می توان به روایی ابزارهای گردآوری داده ها اعتماد نمود.

۴-۳. تجزیه و تحلیل داده ها

آزمون مورد استفاده در این پژوهش به دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی تقسیم می شود، در بخش آمار توصیفی از شاخص هایی همچون میانگین استفاده شده است. در بخش آمار استنباطی برای بیان وجود یا عدم وجود ارتباط بین متغیر های پژوهش، از تحلیل رگرسیون چند متغیره خطی استفاده شده است. همچنین جهت آزمون فرضیه ها و در نهایت تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار آماری Eviews ۱۰ استفاده شده است.

۵-۳. تجزیه و تحلیل داده ها

برای انجام آزمون فرضیه های پژوهش، با توجه به در دسترس بودن اطلاعات، مدل های زیر مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد:

(۱)

$$EQ = \beta_0 + AC\beta_1 + AS\beta_2 + AR\beta_3 + ROA\beta_4 + \epsilon$$

(۲)

$$EQ = \beta_0 + AC\beta_1 + AS\beta_2 + AR\beta_3 + ROA\beta_4 + MO\beta_5 + (MO * AC)\beta_6 + \epsilon$$

(۳)

$$EQ = \beta_0 + AC\beta_1 + AS\beta_2 + AR\beta_3 + ROA\beta_4 + BOARDIND\beta_5 + (BOARDIND * AC)\beta_6 + \epsilon$$

(۴)

$$EQ = \beta_0 + AC\beta_1 + AS\beta_2 + AR\beta_3 + ROA\beta_4 + AUDIND\beta_5 + (AUDIND * AC)\beta_6 + \epsilon$$

۶-۳. متغیرهای پژوهش:

متغیر وابسته: متغیر وابسته در این پژوهش، کیفیت سود (EQ) می باشد. در این پژوهش از نسبت سود حسابداری به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به عنوان نماینده کیفیت سود، استفاده شده است. متغیر مستقل: در این پژوهش اندازه گیری محافظه کاری حسابداری (AC) از معیار گیولی و هاین^{۲۱} (۲۰۰۰) استفاده شده است.

$$X = \frac{\text{جمع کل اقلام تعهدی}}{\text{جمع کل داراییهای شرکت}} - (1)$$

در رابطه با گیولی و هاین، نسبت اقلام تعهدی به جمع داراییها نشان دهنده میزان رعایت محافظه کاری غیرشرطی است. به این صورت که هر چه نسبت حاصل شده برای یک شرکت بیشتر باشد، محافظه کاری کمتری اعمال شده است. به منظور ایجاد ارتباط مستقیم بین شاخص مزبور و میزان محافظه کاری و تفسیر بهتر نتایج، مقادیر حاصل شده در ۱- ضرب می شوند.

متغیر تعدیل گر: متغیر تعدیل گر در این پژوهش، حاکمیت شرکتی می باشد. در این پژوهش، مالکیت مدیریتی، استقلال هیئت مدیره و استقلال کمیته حسابرسی، به عنوان نماینده حاکمیت شرکتی می باشد.

✓ مالکیت مدیریتی (MO): در این پژوهش مالکیت مدیریتی بصورت درصد سهام نگهداری شده توسط اعضای هیأت مدیره محاسبه شده است.

²¹ Givoly & Hayn

✓ استقلال هیئت مدیره (Board Ind): در تحقیق حاضر از نسبت مدیران غیر مؤلف هیئت مدیره به کل اعضاء برای سنجش میزان استقلال اعضای هیئت مدیره استفاده شده است. عضو غیر مؤلف هیئت مدیره، عضوی است که فاقد مسئولیت اجرایی در شرکت می باشد.

✓ استقلال کمیته حسابرسی (Aud Ind): استقلال کمیته حسابرسی برابر است با درصد اعضای مستقل کمیته حسابرسی.

متغیر کنترل: متغیرهای کنترل در این پژوهش، بازده داراییها، اندازه حسابرس و اظهار نظر حسابرس می باشد.

✓ بازده داراییها (ROA): بازده داراییها از طریق نسبت سود (زیان) خالص به مجموع داراییها محاسبه می گردد.

✓ اندازه حسابرس (AS): متغیر اندازه حسابرس در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است. به این صورت که برای شرکت هایی که حسابرس آنها، سازمان حسابرسی است کد ۱ و برای شرکت هایی که حسابرس آنها یکی از موسسات عضو جامعه حسابداران رسمی ایران است، کد ۰ در نظر گرفته می شود.

✓ اظهار نظر حسابرس (AR): چنانچه اظهار نظر حسابرس، غیر استاندارد باشد، مقدار آن صفر در نظر گرفته، این به منزله اظهار نظر مشروط، مردود یا عدم اظهار نظر است، وگرنه (اظهار نظر مقبول) مقدار یک می گیرد.

۴. یافته های پژوهش

۴-۱. آمار توصیفی:

آمار توصیفی به بررسی شاخصهای مرکزی و پراکندگی داده های تحقیق می پردازد. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات، ابتدا آماره های توصیفی داده های تحت بررسی محاسبه شود. نمونه آماری تحقیق حاضر شامل ۱۱۴ شرکت بوده است که با توجه به دوره ۷ ساله تحقیق، تعداد کل مشاهده ها برابر با ۷۹۸ خواهد بود. قبل از اینکه به آزمون فرضیه تحقیق پرداخته شود، لازم است از ویژگی های توصیفی شرکت ها اطلاع حاصل شود. در جدول آمار توصیفی، تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از شاخص های مرکزی همچون میانگین و شاخص های پراکندگی انحراف معیار، چولگی و کشیدگی انجام پذیرفته است. نگاره (۱)، خلاصه وضعیت آمار توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق پس از غربالگری و حذف داده های پرت به کمک نرم افزار ۱۰ Eviews ارائه شده است.

نگاره ۱. آماره های توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	ضرب چولگی	ضرب کشیدگی	جمع مشاهدات
کیفیت سود	۰/۰۹۸۴	۰/۰۸۹۷	۰/۲۶۹۷	-۰/۰۵۷۳	۰/۰۸۴۰	۰/۲۳۷۹	۲/۴۷۷۴	۷۹۲
محافظه کاری	۰/۰۰۹۷	۰/۰۱۰۸	۰/۲۱۲۲	-۰/۱۷۹۰	۰/۱۰۱۴	۰/۰۴۵۳	۲/۴۴۸۳	۷۹۲
اظهار نظر حسابرس	۰/۵۱۵۱	۱/۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۵۰۰۰	-۰/۰۶۰۶	۱/۰۰۳۶	۷۹۲
اندازه حسابرس	۰/۲۱۰۸	۰/۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۴۰۸۱	۱/۴۱۷۶	۳/۰۰۹۷	۷۹۲
بازده داراییها	۰/۱۰۷۰	۰/۰۹۱۱	۰/۳۲۴۵	-۰/۰۵۴۲	۰/۰۹۸۰	۰/۵۶۵۴	۲/۷۱۷۳	۷۹۲
استقلال کمیته حسابرسی	۰/۱۱۲۳	۰/۰۰۰۰	۱/۲۵۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۳۵۳۷	۲/۸۴۲۸	۹/۱۲۳۲	۷۹۲
استقلال	۰/۶۹۰۴	۰/۶۰۰۰	۱/۰۰۰۰	۰/۴۰۰۰	۰/۱۷۸۹	-۰/۰۰۲۴	۲/۲۲۸۳	۷۹۲

								هیئت مدیره
۷۹۲	۲/۸۷۰۵	-۰/۸۷۲۱	۲۱/۷۱۴۳	۱۷/۵۱۰۰	۹۳/۳۴۲۰	۷۰/۴۸۰۰	۶۶/۵۸۴۲	مالکیت مدیریتی

با توجه به نگاره بالا که داده های ۷ سال را نشان می دهد می توان کلیه متغیر ها را با توجه به شاخص های مربوطه از نظرگاه آماری مورد بررسی قرار داد. نگاره (۱) نشان می دهد تحقیق دارای چه ویژگی هایی هستند. ستون اول میانگین متغیرهای جمع آوری شده را به تفکیک نشان می دهد. اصلی ترین شاخص مرکزی میانگین است. میانگین نشان دهنده متوسط کل داده های هر متغیر در بین نمونه های قابل مشاهده است. به عنوان مثال میانگین کیفیت سود ۰/۰۹۸۴ است که معرف مرکز ثقل داده های توزیع می باشد و معیار گرایش به مرکز می نامند. میانه نشان دهنده نقطه میانی داده های هر متغیر در بین نمونه های قابل مشاهده است. در این تحقیق، میانه محافظه کاری، ۰/۰۱۰۸ بوده است که نشان می دهد تقریباً نیمی از داده های این متغیر بالاتر از ۰/۰۱۰۸ و نیمی کمتر از این مقدار می باشد. بیشینه و کمینه به ترتیب نشان دهنده ی بالاترین و پائین ترین ارزش در بین کل داده های هر متغیر در نمونه ی مورد مطالعه می باشد. طبق جدول بالا، بیشینه اظهار نظر و اندازه حسابرس، ۱ و کمینه آن ۰ است. تفاوت بین بیشینه و کمینه، دامنه تغییرات داده های اندازه را نشان می دهد. انحراف معیار نشان دهنده پراکندگی داده های هر متغیر در اطراف میانگین است. در پژوهش حاضر، انحراف معیار استقلال کمیته حسابرسی، استقلال هیئت مدیره و مالکیت مدیریتی، به ترتیب، ۰/۳۵۳۷، ۰/۱۷۸۹ و ۲۱/۷۱۴۳ بوده است که نشان دهنده متوسط فاصله داده ها از نقطه میانگین می باشد.

۴-۲. آمار استنباطی

۴-۲-۱. ضریب همبستگی اسپیرمن بین متغیرها

به منظور پی بردن به رابطه بین تغییرات دو یا چند متغیر که همزمان اندازه گیری شده اند، تحلیل رابطه همزمانی مورد استفاده قرار می گیرد. برای پی بردن به میزان رابطه شاخص های همبستگی بکار برده می شود؛ به عبارت دیگر، در آمار و احتمال، همبستگی جزئی یا همبستگی پاره ای میزان پیوستگی بین دو متغیر تصادفی را اندازه میگیرد در حالی که تأثیر دیگر متغیرها حذف شده اند. مقدار این وابستگی را میتوان بصورت یک عدد بیان نمود، در صورتیکه ارتباطی خطی بین دو متغیر وجود داشته باشد، به نحوی که با افزایش یک متغیر، مقدار متغیر دیگر نیز افزایش یابد، این همبستگی را به صورت مستقیم و مثبت معرفی میکنند و در صورتیکه ارتباط خطی بین دو متغیر به نحوی باشد که با افزایش یک متغیر، مقدار متغیر دیگر نیز کاهش یابد، همبستگی دو متغیر غیرمستقیم خواهد بود. همچنین این ارتباط را می توان به صورت مثبت و منفی نیز معرفی نمود. لازم به ذکر است، مقدار ضریب همبستگی می تواند بین +۱ و -۱ تغییر کند. به نحوی که مقدار ضریب همبستگی +۱ مؤید همبستگی کامل و مستقیم متغیرهاست، در حالی که ضریب همبستگی -۱ نشانگر همبستگی غیرمستقیم و کامل دو متغیر است و ضریب همبستگی صفر، عدم ارتباط بین دو متغیر را نشان میدهد.

نگاره ۲ ضریب همبستگی بین متغیرها

نام متغیر	کیفیت سود	محافظه کار ی	اظهار نظر حسابرس	اندازه حسابرس	بازده دارائیهها	استقلال کمیته حسابرسی	استقلال هیئت مدیره	مالکیت مدیریتی
کیفیت سود	۱							
محافظه کار ی	-۰/۴۱۳۶	۱						
اظهار نظر حسابرس	۰/۱۱۴۶	۰/۰۱۹۰	۱					
اندازه حسابرس	۰/۰۹۹۹	-۰/۰۷۰۵	-۰/۰۱۸۷	۱				
بازده دارائیهها	-۰/۰۰۱۶	۰/۰۲۳۱	۰/۰۰۲۳	۰/۰۵۱۷	۱			
استقلال کمیته حسابرسی	-۰/۰۰۴۳	-۰/۰۵۸۰	-۰/۰۴۱۱	-۰/۱۰۹۷	-۰/۰۰۳۹	۱		
استقلال هیئت مدیره	۰/۰۶۶۴	۰/۰۵۱۰	۰/۱۴۵۱	۰/۱۴۹۰	۰/۰۴۶۲	۰/۰۵۴۳	۱	
مالکیت مدیریتی	۰/۷۵۳۸	-۰/۴۹۵۷	۰/۱۴۹۶	۰/۰۵۸۲	-۰/۰۲۴۹	۰/۱۴۵۳	۰/۰۹۶۰	۱

۴-۲-۲. تجزیه و تحلیل مدل های اصلی جهت آزمون فرضیه های پژوهش

به منظور آزمون فرضیه های تحقیق، مدل های اصلی تحقیق برآورد می گردد. لذا، ابتدا به منظور انتخاب بین روش های داده های تابلویی و داده های تلفیقی از آزمون چاو استفاده می شود. اگر احتمال محاسبه شده بیشتر از سطح خطای ۵ درصد باشد از داده های تلفیقی و در غیر این صورت از داده های تابلویی استفاده خواهد شد که نتایج به شرح زیر است:

نگاره ۳. نتایج آزمون چاو و هاسمن

اثرات مقطعی	آزمون هاسمن			آزمون چاو			
	نتیجه	P(value)	آماره خی دو	نتیجه	P(value)	F	
پانل - ثابت	ثابت	۰/۰۲۶۰	۱۱/۰۴۸۸	پانل	۰/۰۰۰۰	۳/۳۸۵۹	فرضیه اول
پانل - ثابت	ثابت	۰/۰۱۱۹	۱۶/۳۷۴۶	پانل	۰/۰۰۰۰	۳/۳۸۷۳	فرضیه دوم
پانل - ثابت	ثابت	۰/۰۳۶۸	۱۳/۴۲۲۸	پانل	۰/۰۰۰۰	۳/۳۵۴۷	فرضیه سوم
پانل - ثابت	ثابت	۰/۰۵۶۰	۱۲/۲۸۱۵	پانل	۰/۰۰۰۰	۳/۳۴۰۴	فرضیه چهارم

در جدول فوق، با توجه به اینکه مقادیر احتمال آزمون F لیمر برای فرضیه های پژوهش کمتر از ۵ درصد است؛ از روش داده های تابلویی استفاده می شود. همچنین، با توجه به اینکه مقادیر احتمال آزمون هاسمن برای فرضیه پژوهش کمتر از ۵ درصد است، بنابراین مدل اثرات ثابت پذیرفته می شود.

۳-۴. آزمون فرضیه اول پژوهش

فرضیه پژوهش: بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج آزمون رگرسیون خطی چند متغیره برای فرضیه اول پژوهش در جدول ذیل ارائه شده است:

نگاره ۴. رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود

EQ = $\beta_0 + AC\beta_1 + AS\beta_2 + AR\beta_3 + ROA\beta_4 + \epsilon$				
متغیرها	ضرائب رگرسیونی	آماره T	سطح معناداری	نتیجه
عدد ثابت	۰/۰۱۹۲	۵/۸۵۸۵	۰/۰۰۰۰	معنی دار است
محافظه کاری حسابداری	-۰/۰۳۶۶	-۲/۷۱۲۳	۰/۰۰۶۹	معنی دار است
اظهار نظر حسابرس	۰/۰۰۴۱	۱/۲۷۰۵	۰/۲۰۴۳	معنی دار نیست
اندازه حسابرس	۰/۰۱۶۶	۲/۰۰۰۰	۰/۰۴۵۹	معنی دار است
بازده دارائتها	۰/۶۹۴۸	۲۷/۷۳۵۱	۰/۰۰۰۰	معنی دار است
ضریب تعیین	۰/۸۳۰۹	آماره F		۲۸/۵۷۰۰
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۸۰۱۸	سطح معناداری آماره F		۰/۰۰۰۰
آماره دوربین واتسون: ۱/۹۷۴۵				

با توجه به جدول بالا احتمال آماره $F (0/10 < F)$ معادله رگرسیون در کل معنادار می باشد. ضریب تعیین مدل برابر $0/83$ می باشد که نشان می دهد 83 درصد از تغییرات متغیر وابسته، قابل استناد به تغییرات متغیر مستقل می باشد و بقیه تغییرات متغیر وابسته، ناشی از سایر عوامل می باشد که اینجا نادیده گرفته شده اند. همچنین آماره دورین واتسون برابر $1/9745$ می باشد که بیانگر عدم وجود خود همبستگی در اجزای خطا یا اخلال در مدل می باشد. با توجه به سطح و معنی داری بین متغیر مستقل و وابسته، می توان گفت که بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

۴-۴. آزمون فرضیه دوم پژوهش

فرضیه پژوهش: مالکیت مدیریتی بر رابطه بین محافظه کاری و کیفیت سود، تأثیر معناداری دارد.

نتایج آزمون رگرسیون خطی چند متغیره برای فرضیه دوم پژوهش در جدول ذیل ارائه شده است:

نگاره ۵. تأثیر مالکیت مدیریتی بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود

EQ = $\beta_0 + AC\beta_1 + AS\beta_2 + AR\beta_3 + ROA\beta_4 + MO\beta_5 + (MO * AC)\beta_6 + \epsilon$				
نتیجه	سطح معناداری	آماره T	ضرائب رگرسیونی	متغیرها
معنی دار است	0/6198	0/4963	0/0040	عدد ثابت
معنی دار است	0/2636	-1/1188	-0/0484	محافظه کاری حسابداری
معنی دار نیست	0/1799	1/3424	0/0044	اظهار نظر حسابرس
معنی دار است	0/0533	1/9362	0/0161	اندازه حسابرس
معنی دار است	0/0000	29/4519	0/6912	بازده دارائیهها
معنی دار است	0/0572	1/9050	0/0002	مالکیت مدیریتی
معنی دار نیست	0/7697	0/2928	0/0001	مالکیت مدیریتی * محافظه کاری
28/2448		آماره F	0/8333	ضریب تعیین
0/0000		سطح معناداری آماره F	0/8033	ضریب تعیین تعدیل شده
آماره دورین واتسون: 1/9897				

با توجه به جدول بالا احتمال آماره $F (0/05 < F)$ معادله رگرسیون در کل معنادار می باشد. ضریب تعیین مدل برابر $0/83$ می باشد که نشان می دهد 83 درصد از تغییرات متغیر وابسته، قابل استناد به تغییرات متغیر مستقل می باشد و بقیه تغییرات متغیر وابسته، ناشی از سایر عوامل می باشد که اینجا نادیده گرفته شده اند. همچنین آماره دورین واتسون برابر $1/9897$ می باشد که بیانگر عدم وجود خود همبستگی در اجزای خطا یا اخلال در مدل می باشد. با توجه به سطح و معنی داری بین متغیر مستقل و وابسته، می توان گفت که مالکیت مدیریتی بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر معناداری ندارد.

۴-۵. آزمون فرضیه سوم پژوهش

فرضیه پژوهش: استقلال هیئت مدیره بر رابطه بین محافظه کاری و کیفیت سود، تأثیر معناداری دارد. نتایج آزمون رگرسیون خطی چند متغیره برای فرضیه سوم پژوهش در جدول ذیل ارائه شده است:

تکانه ۶. تأثیر استقلال هیئت مدیره بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود

EQ = \beta_0 + AC\beta_1 + AS\beta_2 + AR\beta_3 + ROA\beta_4 + BOARDIND\beta_5 + (BOARDIND * AC)\beta_6 + \epsilon				
متغیرها	ضرائب رگرسیونی	آماره T	سطح معناداری	نتیجه
عدد ثابت	۰/۰۵۱۶	۰/۷۹۸۰	۰/۰۰۰۰	معنی دار است
محافظه کاری حسابداری	-۰/۱۷۹۴	-۴/۰۶۹۲	۰/۰۰۰۱	معنی دار است
اظهار نظر حسابرس	۰/۰۰۴۲	۱/۳۶۶۹	۰/۱۷۲۱	معنی دار نیست
اندازه حسابرس	۰/۰۱۶۲	۱/۹۵۶۵	۰/۰۵۰۸	معنی دار است
بازده دارائها	۰/۶۸۸۹	۳۰/۲۴۵۱	۰/۰۰۰۰	معنی دار است
استقلال هیئت مدیره	-۰/۰۴۵۳	-۴/۴۶۰۴	۰/۰۰۰۰	معنی دار است
استقلال هیئت مدیره * محافظه کاری	۰/۲۰۰۶	۳/۱۶۷۳	۰/۰۰۱۶	معنی دار است
ضریب تعیین	۰/۸۳۶۸	آماره F		۲۹/۲۳۲۸
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۸۰۸۲	سطح معناداری آماره F		۰/۰۰۰۰
آماره دوربین واتسون: ۲/۰۱۹۷				

با توجه به جدول بالا احتمال آماره $F (F < ۰/۰۵)$ معادله رگرسیون در کل معنادار می باشد. ضریب تعیین مدل برابر $۰/۸۳$ می باشد که نشان می دهد ۸۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته، قابل استناد به تغییرات متغیر مستقل می باشد و بقیه تغییرات متغیر وابسته، ناشی از سایر عوامل می باشد که اینجا نادیده گرفته شده اند. همچنین آماره دوربین واتسون برابر $۲/۰۱۹۷$ می باشد که بیانگر عدم وجود خود همبستگی در اجزای خطا یا اخلاص در مدل می باشد. با توجه به سطح و معنی داری بین متغیر مستقل و وابسته، می توان گفت استقلال هیئت مدیره بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر مثبت و معناداری دارد.

۴-۶. آزمون فرضیه چهارم پژوهش

فرضیه پژوهش: استقلال کمیته حسابرسی بر رابطه بین محافظه کاری و کیفیت سود، تأثیر معناداری دارد. نتایج آزمون رگرسیون خطی چند متغیره برای فرضیه چهارم پژوهش در جدول ذیل ارائه شده است:

نگاره ۷. تأثیر استقلال کمیته حسابرسی بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود

EQ = $\beta_0 + AC\beta_1 + AS\beta_2 + AR\beta_3 + ROA\beta_4 + AUDIND\beta_5 + (AUDIND * AC)\beta_6 + \epsilon$				
نتیجه	سطح معناداری	آماره T	ضرائب رگرسیونی	متغیرها
معنی دار است	۰/۰۰۰۰	۶/۱۰۵۴	۰/۰۲۰۳	عدد ثابت
معنی دار است	۰/۰۱۰۷	-۲/۵۵۹۸	-۰/۰۳۴۸	محافظه کاری حسابداری
معنی دار نیست	۰/۱۷۲۸	۱/۳۶۴۵	۰/۰۰۴۴	اظهار نظر حسابرس
معنی دار است	۰/۰۵۳۵	۱/۹۳۴۱	۰/۰۱۶۳	اندازه حسابرس
معنی دار است	۰/۰۰۰۰	۲۹/۲۰۷۳	۰/۶۸۸۱	بازده دارائنها
معنی دار نیست	۰/۴۲۱۱	-۰/۸۰۴۹	-۰/۰۰۳۶	استقلال کمیته حسابرسی
معنی دار است	۰/۱۰۴۸	-۱/۶۲۴۲	-۰/۰۴۰۰	استقلال کمیته حسابرسی * محافظه کاری
۲۸/۰۳۳۴		آماره F	۰/۸۳۱۰	ضریب تعیین
۰/۰۰۰۰		سطح معناداری آماره F	۰/۸۰۱۴	ضریب تعیین تعدیل شده
آماره دورین واتسون: ۱/۹۷۴۲				

با توجه به جدول بالا احتمال آماره $F (F < ۰/۰۵)$ معادله رگرسیون در کل معنادار می باشد. ضریب تعیین مدل برابر $۰/۸۳$ می باشد که نشان می دهد ۸۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته، قابل استناد به تغییرات متغیر مستقل می باشد و بقیه تغییرات متغیر وابسته، ناشی از سایر عوامل می باشد که اینجا نادیده گرفته شده اند. همچنین آماره دورین واتسون برابر $۱/۹۷۴۲$ می باشد که بیانگر عدم وجود خود همبستگی در اجزای خطا یا اختلال در مدل می باشد. با توجه به سطح و معنی داری بین متغیر مستقل و وابسته، می توان گفت استقلال کمیته حسابرسی بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر منفی و معناداری دارد.

۵. بحث و نتیجه گیری

در پایان هر فعالیت پژوهشی، پژوهشگر پس از آزمون فرضیات می بایست نتایج کار را ارائه دهد. نتایج حاصل از فرضیات نیز پایه هائی هستند که پیشنهادات بر اساس آن شکل می گیرد؛ بنابراین یکی از قسمت های مهم پژوهش که در واقع می تواند راهی برای تبدیل نظریات به عمل برای موفقیت در آینده باشد، نتیجه گیری های صحیح و پیشنهادات مناسب است. نتیجه گیری هایی که بر اساس تحلیل های صحیح ارائه شده باشد می تواند مشکلات موجود بر سر راه سازمان را که تحقیق به آن منظور طراحی شده است را برطرف کند. در این پژوهش، تأثیر حاکمیت شرکتی بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج آزمون فرضیه اول نشان می دهد که در سطح اطمینان ۹۰ درصد، بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، رابطه منفی و معناداری وجود دارد و این نشان دهنده تأیید فرضیه

اول است و بیانگر این موضوع است که محافظه کاری نه تنها فاقد محتوای اطلاعاتی است، کیفیت گزارشگری مالی را نیز کاهش می دهد و به سوء گیری هدفمند و تحریف واقعیت های اقتصادی و ارائه کمتر از واقع سود نیز منجر می شود. نتایج آزمون فرضیه دوم نشان می دهد که در سطح اطمینان ۹۰ درصد، مالکیت مدیریتی بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر معناداری ندارد. این بدان معناست که با افزایش مالکیت مدیریتی، سطح محافظه کاری شرکت تغییر نیافته تا از این طریق بر کیفیت سود شرکت تأثیر بگذارد. نتایج آزمون فرضیه سوم نشان می دهد که در سطح اطمینان ۹۰ درصد، استقلال هیئت مدیره بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر مثبت و معناداری دارد. این بدان معناست با افزایش اعضای مستقل در هیئت مدیره (بر اساس اصول حاکمیت شرکتی) شرکت ها بیشتر به اعمال سیاست های محافظه کارانه متمایل شده و از این طریق کیفیت سود تحت تأثیر قرار می گیرد.

نتایج آزمون فرضیه چهارم نشان می دهد که در سطح اطمینان ۹۰ درصد، استقلال کمیته حسابرسی بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر منفی و معناداری دارد. نتیجه این فرضیه نشان می دهد که کمیته حسابرسی به عنوان یکی از مؤلفه های حاکمیت شرکتی قادر به جلوگیری از روند رو به رشد سهل انگاری مدیریت و رسوائی های مالی هیئت مدیره و رویکرد فرصت طلبانه مدیریت، نبوده است.

۶. منابع و مآخذ

- ۱- بادآور نهدی، یونس؛ برادران حسن زاده، رسول؛ محمودزاده باغبانی، سعید. (۱۳۹۱). تأثیر نظام راهبری شرکت بر میزان محافظه کاری در گزارشگری مالی. پژوهش های حسابداری مالی، دوره ۴، شماره ۴، ۱۲۲-۱۰۳.
- ۲- بدیعی، حسین؛ محمودی، محمد؛ رضازاده، روح الله. (۱۳۹۳). تأثیر محافظه کاری مشروط و غیرمشروط بر کیفیت سود با استفاده از مدل باسو، بال و شیواکومار. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، دوره ۳، شماره ۱۲، ۳۲-۲۳.
- ۳- جامعی و رستمیان. (۱۳۹۵). تأثیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر ویژگی های سود پیش بینی شده پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، سال ۸، شماره ۲۹، ص ۱-۱۷.
- ۴- حسنی، محسن. (۱۳۹۶). شناخت تأثیر نسبت استقلال هیات مدیره بر کیفیت سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش حسابداری، دوره ۷، شماره ۳، ۲۰-۱.
- ۵- خدادادی، ولی؛ شهناز اصل شرحانی و امیرعلی بندریان. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر استقلال هیات مدیره بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و هزینه های تحقیق و توسعه در بورس تهران، چهارمین کنفرانس بین المللی حسابداری، مدیریت و نوآوری در کسب و کار، کرج.
- ۶- مرادی، حمید؛ مجتبی مشدبی و امید امری. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین تخصص مالی کمیته حسابرسی و محافظه کاری سود، دومین کنفرانس بین المللی در مدیریت، حسابداری و اقتصاد، تهران، موسسه آموزش عالی صالحان، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.

۷- مشکى میاوقى، مهدى؛ محمدى، رویا. (۱۳۹۸). بررسی اثر محافظه کاری مشروط بر کیفیت سود مبتنی بر مرتبط

بودن با ارزش و ضریب واکنش سود. پژوهش های حسابداری مالی، دوره ۱۱، شماره ۲، ۶۱-۷۴.

- 8- Ahmed, A.S., & Duellman, S. (2007). Accounting conservatism and board of director characteristics: An empirical analysis. *Journal of Accounting and Economics*, 43(2-3), 411-437.
- 9- Anggit, D.T., & Shodiq, M.J.F. (2014). The relationship between the mechanism of corporate governance, profit management and financial performance (Empirical Study on Manufacturing Companies on the Stock Exchange in 2008-2010). *Mataram XVII National Accounting Symposium*. Mataram University. Lombok.
- 10- Basu, S. (2009). *Conservatism research: Historical development and future prospects*.
- 11- Fala, D.A.S. (2006). The effect of accounting conservatism on the valuation of the company's equity moderated. *Doctoral Dissertation*, Gadjah Mada University.
- 12- Febiani, S. (2012). Accounting conservatism, corporate governance, and earnings quality: An empirical study of manufacturing companies listed on the Indonesia stock exchange for the 2008-2010 period. *Doctoral Dissertation*, Widya Mandala Catholic University Surabaya.
- 13- Givoly, D., Hayn, C., & D'souza, J. (2000). Measurement errors and information content of segment reporting. *Review of Accounting Studies*, 4(1), 15-43.
- 14- Jensen, M.C., & Meckling, W.H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
- 15- Kazemi, H., Hemmati, H., & Faridvand, R. (2011). Investigating the relationship between conservatism accounting and earnings attributes. *World Applied Sciences Journal*, 12(9), 1385-1396.
- 16- Lafond, R., & Roychowdhury, S. (2008). Managerial ownership and accounting conservatism. *Journal of Accounting Research*, 46(1), 101-135.
- 17- Lara, Juan M.G., Beatriz G.O., & Penalva, F. (2009). Accounting conservatism and corporate governance. *Economic Focus: Review of Accounting Studies*, 14(1), 161-201.
- 18- Lara, Juan M.G., Beatriz G.O., & Penalva, F. (2009). Accounting conservatism and corporate governance. *Economic Focus: Review of Accounting Studies*, 14(1), 161-201.
- 19- Lyimo, G.D. and Tanzania, s.(2014). Conditional Conservatism and its Effect on Earnings Quality and Stock Prices in Indian Capital Market. *European Journal of Business and Management*. 6 (22), 98-104.
- 20- Mashoka, T. Z and A. Abuhommous. (2018). The Effect of Conservatism on Earnings Quality, *Jordan Journal of Business Administration*, 14(1). 165-175.
- 21- Muid, D. (2009). The influence of corporate governance mechanisms on earnings quality. *Economic Scientific Journal*, 4(2).
- 22- Riswandi, P. (2013). Effect of managerial ownership, proportion of independent commissioners on profit quality. *Economic Review*, 2(2).
- 23- Tariq, H.I & Rasha, M.E. (2011). Do Conditional And Unconditional Conservatism Impact Earnings Quality And Stock Prices In Egypt?. *Research Journal Of Finance And Accounting*. Vol 2.No 12.Pp 7-19.
- 24- Tuwentina, P., & Wirama, D.G. (2014). Effect of accounting conservatism and good corporate governance on profit quality. *E-Journal of Accounting*, 185-201.
- 25- Utomo, St Dwiwarso., & Pamungkas, Imang Dapit., & Machmuddah, Zaky. (2018). THE MODERATING EFFECTS OF MANAGERIAL OWNERSHIP ON ACCOUNTING CONSERVATISM AND QUALITY OF EARNINGS. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, Volume 22, Issue 6.

- 26- Veronica, E. (2013). Analysis of the effect of accounting conservatism on the quality of accrual profit that is moderated by good corporate governance in LQ 45 on the Indonesia Stock Exchange (IDX). Journal of Audit and Accounting, Faculty of Economics (JAAKFE), 2(1).
- 27- Wardhani, R. (2008). The level of accounting conservatism in Indonesia and its relationship to the characteristics of the board as a corporate governance mechanism. National Accounting XI Symposium, 1-26.
- 28- Watts, R.L. (2002). Conservatism in accounting. Working Paper.

Effect of Corporate Governance on Relationship between Accounting Conservational and Earning of Quality on Tehran Stock Exchange

Ebrahim Enayatpour Shiadeh^{*1}

Ahad Asadifar²

Javad Derakhshan³

Mojtaba Ebrahimi Sarivdeh⁴

Mehdi Gholipour Pasha⁵

Date of Receipt: 2020/02/18 Date of Issue: 2020/02/19

Abstract

Quality of earnings is one of the information that influences stakeholders in making decisions about the company in question. To analysis the quality of earnings revealed by the company, it is important to know the determinants of quality of earnings. The purpose of this study was to empirically examine the effect of accounting conservatism on quality of earnings and to examine the moderating effects of corporate governance on relationship between accounting conservatism and quality of earnings. The sample of the research consists of 114 companies during the period 2012 – 2018. The attribute of Corporate Governance was included managerial ownership, Independent commissioners and audit committee. From This research includes correlational research and is quantitative. Hypothesis testing is carried out using the multiple linear regression analysis. The results show that there is a significant and negative relationship between accounting conservatism and quality of earnings. Managerial ownership as a moderating variable has not a significant effect on relationship between accounting conservatism and quality of earnings. But Independent commissioners and audit committees as moderating variables have a significant effect on the Relationship of accounting conservatism to quality of earnings.

Keyword

Corporate Governance, Accounting Conservatism, Quality of Earnings.

1. Master of Accounting Islamic Azad university of Qaemshahr (Corresponding Author: E.Enayatpour@yahoo.com).
2. Accounting Ph.D. Student, Islamic Azad University, Damavand Branch,, Damavand, Iran (ahadasdifar@yahoo.com)
3. Master of Accounting Parandak Institute of Higher Education (javad.derakhshan1362@gmail.com)
4. Master of Financial Manager Farvardin Institute of Higher Education (Mojtaba.Ebrahimisarivdeh@gmail.com).
5. Master of Accounting Islamic Azad university of Science and Research, Golestan Branch, (Hesampasha1390@gmail.com)